

e Maartenadijk.
oorst.
recht.
Wilman te Engelen
Hoornaar.
te Bergum.
inden te Utrecht.
ade.

ok te Delft.
akerhorne.
id. G. W. D. A. Th.

engelo (O.).
ft.
Scheveningen.
sendaal te Utrecht.
kelden.

Cand. J. W. v. d. L.
Oldebroek.

1 Hebr. 13:8.
Hebr. 13:8.

ngstudie-Raad te Lan.
Voorzitter: Dr. B.
itter: Dr. J. van der

A. de Jagher (Slijk-E.
elke (Haarlem); „In-
gsjubileum“, II. De
ding“, III. Zend. F.
ding op Nieuw Guinea
Kruiningen); „Zend-“

ava); Zend. H. M. B.
ina); J. Schipper Un-
zitter: Dr. W. G. Har-
ter: Dr. J. Pannhuys

ellenga (Meppel).
(Hamburg); „Zwe-
ee, die missionarische
J. Bliet (De Bilt);
Netelenbos (Hilversum)

(Aalten); „Amiboe“
p de Goudkust).
idden-Java); Zend.
Boom (Hilversum);
(Zeist).
rztter: Prof. Dr. M.
ter: Dr. H. J. Jaama

man (Leiden).
(Hamburg); „Zwe-
ee, die missionarische
luin (Neerbosch); „Ja-
fiddelkoop (Timor);

(geest); „Midden-Java“

(Aalten); „Amiboe“
p de Goudkust).
idden-Java); Zend.
Boom (Hilversum);
(Zeist).
rztter: Prof. Dr. M.
ter: Dr. H. J. Jaama

man (Leiden).
(Hamburg); „Zwe-
ee, die missionarische
luin (Neerbosch); „Ja-
fiddelkoop (Timor);

(geest); „Midden-Java“

Te huur aan-
Onze gerief-
g, aan hoofdweg, str.
r, gas, electr. l., badk.
lden (2 tweepers., 2 een-
kinderb.), onmidd. bij
ei, fiets- en wandel-
arbad. 20/7—20/8 1000.
—20/9 175.— (excl. gas,
r) Brieven: H. VEEB-
erweg 53, Bilthoven.

eden verscheen:

Wat is het doel van
Christelijk Nationaal
Schoolonderwijs?

door

Dr. J. WOLTJER

e onveranderde dr.
rij's f1.10 — Geb. 112

houd: Inleiding.
Schoolonderwijs - 2.
volkschool - 3. De Ch-
rijke school - 4. De Ch-
rijke nationale school.
Gevolgtrekkingen van
et heden en de toekomst.

it sobere, klare, klassie-
teet behoort wel tot het
beste wat over ons Neder-
landsch Christelijk onder-
wijs is geschreven. Van
roote waarde voor ieder
ie zich van het weeten
n de betekenis, de oer-
sprong en de doeleinde
ng van de Christelijke
chool rekenschap ge-
even.

In elk boekhandel
ilgave J. H. Kok N.V. Kampen

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Drs. D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Tzum; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswerd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streekerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

HOUD: Hoofdartikel: Het recht van den oorlog. III. —
De Schrift: De kwade herderin. (2 Sam. 21:10.) —
Kerkelijk Leven: „De Heraut“ inzake doop en „pluriformi-
tiet der kerk“. IV. Isollement, geweld of opgedrongen? —
Een parkeer: Op Crisis-diët. — Acta van de Classis
Neder-Veluwe 1592—1620. V. — Lit. en Kunst: Een
achter-gave. — Uit de Historie: De wederoprichting der
Kerk in deze landen door „de Afscheiding“, in het licht van
Matth. 16:18b. — Vakwetenschap en Praktijk: De sugges-
tieve waarde van het gebed. — Perschoouw. — Kerknieuws.

Bericht aan de lezers.

Onze medewerker, Dr. A. C. Drogendijk, hoopt
verlang in ons blad nog enkele thetische artikelen
over „Een nieuwe huwelijksmoraal“ te geven,
waarin tevens geantwoord wordt op de critiek,
die op zijn boek „Geboortebepaling en Oginisme“
is uitgebracht. De nieuwe artikelen van Dr. Drogen-
dijk zijn reeds aanwezig ter drukkerij; de plaatsing
ervan begint onmiddellijk na de thans loopende
reks hoofdartikelen. Terwille van de lezers, die
zich ongetwijfeld voor de repliek van Dr. Drogen-
dijk interesseeren, geven we reeds thans dit be-
richt. Redactie.

HOOFDARTIKEL

Het recht van den oorlog.

III.

Niemand betwist, dat in het Oude Testa-
ment de oorlog telkenmale tot een goddelijk recht
verleid wordt.¹⁾ Het is de Heere zelf, die er oor-
logen voert. Hij is de God der legerscharen, de
God der slagorden Israëls, I Sam. 17:45, een
krijgsman, Ex. 15:3, geweldig in den strijd, Ps.
124:8. Er bestond een boek der Oorlogen des
Heeren, Num. 21:14. Hij leerde Israël den krijg,
Richt 3:2, leerde Davids handen ten strijde, II
Sam. 22:35, Ps. 18:35, 144:1. Hij geeft niet alleen
het bevel tot optrekken, maar stelt meteen de
krijgstactiek vast, II Sam. 5:24. Het legerkamp is
een heilige plaats, Deut. 23:10, 14. De buit van
den oorlog is Zijn eigendom, en dus kan Hij het
verbanen gebieden.²⁾

Maar ieder geeft ook toe den onlosmakelijken
samenhang van dit ten strijde trekken des Heeren
met het theocratisch karakter van Israëls staats-
bestel. Het volk des Heeren is onder de oudtesta-
mentische bedeeeling een tijdlang een nationale
grootheid. Zodoende doet de Heere, wat bij
andere volken aan den koning wordt toegeschreven.
Dit brengt mede, dat in Israël voortdurend de
gedachte wordt levend gehouden, dat het voort-
bestaan, zooals trouwens ook het veroveren der
nationale zelfstandigheid, niet afhankelijk is van
militaire maatregelen. De Heere zal voor u strij-
den, en gij zult stil zijn, Ex. 14:14. Het volk be-
hoef niet te vreezen voor de inwoners van Kana-
aan, wier gebied het moet veroveren. Verschrikt
niet en vrees niet voor hen. De Heere uw God,
die voor uw aangezicht wandelt, die zal voor u
striden. Deut. 1:29, 30. Gideon verslaat met drie-
honderd man het ontelbare leger der Midianieten.
Een koning wordt niet behouden door een groot
heer, een heid wordt niet behouden door groote
kracht. Het paard (paarden en wagenen zijn in de
oudheid de verschrikkelijkste oorlogsinstrumenten)
heeft ter overwinning, en bevrijdt niet door zijn
grootte sterkte. Ps. 33:16, 17. Meermalen brengt
men wonder een gunstige wending voor Israël in
het verloop van den strijd.
Nimmer mag uit het oog verloren, dat men in

Israël lang niet alles zet op de nationale ver-
dediging of verovering. Er was een reeks gevallen,
waarin vrijstelling van den dienst werd verleend.
Deut. 20:5v. Vrijgesteld zijn: de priesters, de
jongverloofden, zij die een nieuw huis hebben
gebouwd en het nog niet hebben betrokken, zij
die pas een nieuwen wijngaard hebben geplant.
Ook de pasgetrouwen zijn een jaar lang vrij.
Typisch is, dat de reeks van vrijstellingen wordt
ingeleid door de betuiging: Uw hart worde niet
vreesd niet voor uw vijanden, want het is
de Heere, uw God, die met u gaat, om voor u te
striden tegen uw vijanden, om u te verlossen.
Deut. 20:3, 4.

Het is dan ook onjuist, om drie fazen te zien in
den ontwikkelingsgang van den oorlog in het O.T.,
zooals Dr. H. Th. Obbink doet. Hij noemt de
eerste fase die van de oorlogen des Heeren in letter-
lijken zin. Vervolgens, sedert 't koningschap, worden
deze oorlogen uitingen van menschenlijken strijd-
lust. Eindelijk, in de derde fase, worden de oor-
logen verfoeid, en heerscht het zgn. profetische
standpunt, dat zijn sterkte heeft in stilheid en
vertrouwen.³⁾ Ten allen tijde is in Israël het
geloof gevoed, dat de uitslag van den krijg niet
met het geweld der wapenen samenhangt, en dat
de nationale zaak er niet enkel een is van militaire
kracht en eer.

Zodoende is ook niet bevreemdend het bekende
perspectief van het vrede-rijk, waar de Messias
recht spreekt tusschen de natiën, en het oorlogs-
tuig wordt omgesmeed tot landbouwwerktuigen.
Jes. 2:4. Dit strijdt niet met de gedachte der oor-
logen des Heeren, en met het geloof in Hem als
den grooten Legeraanvoerder van Israël. Van den
aanvang af is het koninkrijk van den Messias de
bestemming van Israël, en zijn oorlogen zijn geen
doel, maar middel. En bij deze laatste woorden
houde men in het oog, dat Israël als volk slechts
een plaats op de aarde verkrijgen kon door strijd;
dat het daar een plaats op de aarde ontvangt,
waar bijzondere ongerechtigheid der volken hun
verdwijnen moest meebrengen, Gen. 15:16; en dat in
latere historische situaties, wanneer het practisch
bestaanbaar is, dat eigen volksbestaan gehand-
haafd wordt zonder nationale-politieke zelfstan-
digheid, de Heere geen oorlog aanbindt voor Zijn
volk tegen het Perzische rijk, wijl dat soort volks-
eer, dat zich uitleeft in het roemdragen op na-
tionale kracht, niet het doel is, dat Hij ooit Zijn
volk gesteld heeft.

Maar de Heere is niet alleen de God van Israël;
Hij is de God van hemel en aarde en de Heer aller
volken. Jahve Zebaoth, Heere der Legerscharen,
is Zijn naam. David heeft den zin dezer benaming
voor Goliath nader omschreven door Hem aan te
duiden als den God der slagorden van Israël. I
Sam. 17:45. Doch deze naam heeft wijder zin.
Hij duidt God aan als gebieder over alle machten
van den kosmos. Hij is de Opperbevelhebber van
het heelal. Amos 4:13.⁴⁾

Dus voert Hij niet alleen de Israëlitische legers
ter overwinning, doch straft Zijn volk ook voor
zijn ongehoorzaamheid door vreemde legers
tegen Israël op te doen trekken. Ik wil u in balling-
schap voeren voorbij Damascus, — zegt Hij, wiens
naam is Jahve, de God der heirscharen. Amos
5:27. Want zie, Ik verrek over Israëls huis — is
de spreuk van Jahve, den God der heirscharen —
een volk, dat u in 't nauw zal brengen. Amos 6:14.
Vgl. Jerem. 5:15, Jes. 5:26. God stelt Zich a.h.w.
aan het hoofd der vijandelijke legers en strijdt
tegen Israël, omdat het God vergat.

Ook in dit geval gebruikt God dus den oorlog
om Zijn raad uit te voeren.

In een enkele opmerking zij ook aandacht ge-
schonken aan de oud-testamentische oorlogsgo-
bruiken. Niemand zal die zachtzinnig noemen.
Ook in onzen kring is van „barbaarsch“ ge-
sproken.⁵⁾

Hier moet gewezen op het verschil der oud-
testamentische bedeeeling met die van het Nieuwe
Testament. Van dit verschil geeft allereerst ons
kennis het feit, dat Israël in gansch andere om-
standigheden verkeerde dan de Christelijke ge-
meente in de dagen van het Nieuwe Testament.⁶⁾
Maar evenzeer houdt het in een verschil in duide-
lijkheid van openbaring, d.i. in helderheid van
inzicht en klaarheid van bewustzijn.⁷⁾ „In geheel
de openbaring der Heilige Schrift is een zeker
proces onmiskenbaar. Het is in de Heilige
Schrift niet een eentonige repetitie van altoos het-
zelfde, maar er is in de Schrift een voortschrijden
van minder tot meerder klaarheid. Dat is zoo met
betrekking tot de openbaring ter zaligheid. Wat
voor de geloovigen onder het Oude Testament nog
veelszins in schaduwen hing, is door het Evan-
gelie tot volle klaarheid gekomen... en ook wat de
algemeene grondslagen van het zedelijk-sociale
leven aangaat, is er wel geen strijd tusschen Oud
en Nieuw Testament; maar toch is het onmisken-
baar, dat ook de zedelijke en sociale motieven
eerst in het Nieuwe Testament in hun volle glorie
schitteren.“⁸⁾ Israël heeft de wet der liefde niet
zoo kunnen kennen als wij. Zeker geldt ook bij de
oud-testamentische „moraal“ de gulden regel van
Augustinus, dat het Nieuwe Testament in het Oude
verborgen is, maar evenzeer wat hij daaraan toe-
voegde, dat pas in het Nieuwe over het Oude het
volle licht opgaat.

Trouwens, binnen de perken van het Oude Testa-
ment vinden we ten aanzien van den ban een
gradatie. De ban, de volledige uitroeiing eener
overwonnen bevolking, behoort in het geheel van
het theocratisch staatsbestel. „Waarom Israël de
bewoners van Kanaän moest „verbanen“ wordt
heel duidelijk gezegd in Deut. 7:1—6 en 20:16—18.
Als de Israëliet, midden onder de Kanaänieten, in-
leeft in het landbouwbedrijf, zal het hem menig-
maal toeschijnen, dat de veld- en hemelgoden van
Kanaän zooveel dichterbij zijn dan de onzicht-
bare God Israëls. In waarheid is de Heere veel
dichter bij Israël dan de goden bij eenig volk op
den aardbodem zijn; Deut. 4:7. Bij andere volken
is de natuur vergoddelijkt. In Israël is zij ont-
goddelijkt. En juist daar openbaart Zich de groote
God aan den kleinen mensch. De transcendent
Beheerscher van alle natuurkrachten is voor de
zijnen een God van nabij. Maar al is dit ook zoo,
het schijnt anders. En deze schijn, die de volken
verblindt, zal ook Israël bedriegen, wanneer het
gaat meeleven met de Kanaänieten, die in hun
landbouwbedrijf ontelbare veld- en hemelgoden
vereeren. Daarom moeten de Kanaänieten uitge-
roeid worden. Nalatigheid bij de volvoering van
dit strenge bevel heeft Israël menigmaal tot na-
tuurvergoding doen vervallen. Maar mannen als
Elia en Elisa hebben dan ook geen bloedbad
ontzien, als dit gevaar moest worden gekeerd; zie
I Kon. 18 en II Kon. 9—10. Het ging om datgene,
wat de eigenlijke reden was van Israëls bestaan.
Het ging om de zuiverhouding der kennis van den
God der vaders.“⁹⁾

Maar Israël heeft aan den strengen eisch van
den „ban“ niet kunnen voldoen. En dit niet-
kunnen heeft ook weer eene providentiële betee-
kenis, waarop de Heilige Schrift elders wijst; Ex.
23:29—30 en vooral Deut. 7:22. Al te snelle uit-
roeiing zou verwaarloozing van de velden en ver-
meerdering van het wild gedierte ten gevolge heb-
ben gehad. Daarom heeft God de oude bewoners
verdwien „beetje voor beetje“. Maar bij zulk een
geweldige executie als de „ban“ wordt uitstel heel
licht afstel. Onmiddellijk na de overwinning, als